

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32847/ln.2020.11.2.08>

Куркова К.М.

*к.ю.н., старший дослідник,
завідувач відділу науково-правових експертиз та законопроектних робіт
Науково-дослідний інститут публічного права*

ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАУКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ

Постановка завдання. На сьогоднішній день головним обов'язком держави є створення належних умов для функціонування та розвитку суспільства, в тому числі науково-технологічного вектору такого розвитку. При зміні парадигми державного управління до аспектів служіння народу – публічного адміністрування усе більшого кола суспільних відносин, на перший план висуваються нові завдання держави, продиктовані сучасними соціо-економічними показниками, ідеологічними настановами і зміною світових глобальних орієнтирів. Власне, акцент робиться не на регулюванні суспільних відносин та управлінні справами соціуму, а саме на забезпеченні їх належного розвитку у тому векторі, який проголошений на найвищому рівні та підкріплений примусом.

У таких умовах є сенс стверджувати про особливий напрям діяльності органів влади – адміністративно-правове забезпечення, який відрізняється від усталених адміністративною доктриною категорій «управління», «регулювання», концепційно-сутнісним своїм змістом охоплюючи певне коло суспільних відносин, які вимагають підтримки у належному розвитку.

Науково-технологічний розвиток – це певною мірою ідеалізована категорія, стратегічним плануванням до забезпечення якої, є можливість досягнення визначених показників у практичному вимірі. Яка ж роль держави у цьому процесі? Як мають діяти її інституції задля того, щоб активізувати процес якісного перетворення теоретичних та практичних знань задля досягнення конкретної суспільно

важливої мети чи вирішення глобальних завдань? Розкриття даних питань і становлять мету даної наукової статті.

Науково-теоретичним підґрунтям дослідження даної проблематики стали наукові праці таких вітчизняних вчених-правознавців: Н. Грабар, О. Гумін, А. Замрига, Т. Корж-Ікаєва, І. Личенко, Е. Ольхон, А. Приходько, І. Прошутя, Є. Пряхін, О. Сидоренко, К. Степаненко. Відмінність у наукових підходах вчених свідчить про дискусійність проблематики адміністративно-правового забезпечення як теоретико-правової категорії, а відсутність в науці адміністративного права монографічних досліджень щодо комплексного аналізу адміністративно-правового забезпечення саме науково-технологічного розвитку зумовлює актуальність, теоретичну та практичну значимість обраної теми наукової статті.

Метою статті є визначення поняття та ознак адміністративно-правового забезпечення науково-технологічного розвитку в Україні, а також розкриття змісту даної категорії через визначення мети та завдань.

Виклад основного матеріалу дослідження. Теоретико-правова конструкція «адміністративно-правове забезпечення» в юридичній науці не є новою. У вітчизняному юридичному просторі домінує думка, що цією категорією слід позначати найширший обсяг владно-розпорядчої, управлінської та сервісної діяльності публічної адміністрації [1, с. 95].

Присвятивши свою наукову працю пошукам відповіді на наукове завдання, у чому полягає зміст адміністративно-правового

забезпечення, вчений О. Гумін проаналізував чисельні наукові думки щодо цього. Результат його дослідження, що має об'єктивний вираз у формі опублікованої статті, розпочинається із твердження про те, що адміністративно-правове забезпечення розглядається як один із видів правового забезпечення [2, с. 46]. При цьому, слід розуміти, що сьогодні поняття «правове забезпечення» набуло значного поширення як у науковій літературі, так і в правовій практиці, проте його зміст тлумачиться неоднозначно, адже ця логічна конструкція вживається в досить широкому сенсі: як процедура провадження, наповнена відповідним процесуальним змістом [3]; як сукупність правових заходів і засобів, спрямованих на створення відповідних умов для ефективної правової діяльності [4]; як правова діяльність [5, с. 4]; як вид правової діяльності [6]; як складник механізму правового регулювання [7]. Очевидно, відсутність однозначності в тлумаченні поняття «правове забезпечення» пов'язана насамперед із його полісемічністю, що дає можливість вживати його в широкому, вузькому, спеціальному та додатковому значеннях [8, с. 39, 40].

Якщо розкласти його складники на окремі категорії маємо таке: прикметник «правове» в контексті досліджуваного поняття охоплює перелік охоронюваних цінностей, які за допомогою нормативності репрезентують справедливість, рівність, свободу, повагу й захищеність у межах певних взаємозв'язків, а термін «забезпечення» означає: а) комплекс економічних, соціальних, організаційних, технічних, правових та інших заходів, активних дій та рішень уповноважених суб'єктів; б) стратегічну, планову, систематичну діяльність уповноважених суб'єктів з чітким спрямуванням; в) цілеспрямованість, яка націлена на отримання запланованого результату; г) вказівку на реалізацію прямих обов'язків; г) сформовану програму необхідних цілей [9, с. 39, 42].

Зважаючи на вищенаведене, можна стверджувати, що «правове забезпечення» є складною, багатоаспектною юридичною категорією [10, с. 165], категоріально-понятійне

наповнення якої варіюється в залежності від обраного науковцем змістовного «ядра» її розуміння.

На наш погляд, достатньо обґрунтованим є тезис О. Сидоренка про те, що такі правові явища, як правова діяльність, правове регулювання або правова процедура, на сьогодні дещо втратили свою автономію у зв'язку з ускладненням процесів правотворчості, реалізації та застосування законів і підзаконних нормативних актів. Прийнятніше сьогодні розуміти цей науковий термін, як той, що відображає правову технологію. При цьому правова технологія повинна розумітись як форма правової практики. Отже, є всі підстави розглядати поняття «правове забезпечення» та поняття «правова технологія» як такі, що є сумісними. Однак водночас необхідно уникати підміни змістових аспектів поняття «правова технологія» потенціалом поняття «правове забезпечення», оскільки така підміна може розмити ту цільову спрямованість, яка завжди була притаманна правовій технології в її безпосередньому розумінні [8, с. 44].

Оскільки правове забезпечення проявляється через тріаду: 1) закріплювати; 2) гарантувати; 3) охороняти [10, с. 165], краще розглядати цей термін із позиції широкого бачення, який передбачає:

– по-перше, правове забезпечення являє собою різновид окремого прояву функцій держави, тому йому властиві ознаки, характерні для будь-якої іншої функції держави (економічної, ідеологічної, політичної тощо);

– по-друге, разом з іншими правовими явищами правове забезпечення є важливим компонентом правової системи суспільства, пов'язує в цій системі в єдине ціле суб'єктів та об'єкти права, нормативні й індивідуальні юридичні приписи, суб'єктивні права й обов'язки, правові ідеї та рішення, що приймаються, тощо;

– по-третє, правове забезпечення є складовою частиною культури суспільства, відображає систему цінностей, уявлень про життя людей, які проживають разом та утворюють спільноту;

– по-четверте, правове забезпечення має суспільну природу, адже воно є продуктом спільної діяльності індивідів, їх колективів та організацій [8, с. 41].

Доданням до концепту правового забезпечення складової «адміністративно-», здійснюється звуження його змісту приналежністю даної категорії до предмета адміністративного права, центральним інститутом якого є інститут публічної адміністрації.

За таких умов словосполучення «адміністративно-правове забезпечення» репрезентує: 1) адміністративну діяльність суб'єктів публічної адміністрації, яка базується на засадах гуманізму, пріоритету прав і законних інтересів людини та публічного інтересу суспільства; 2) багатоаспектність охоплення адміністративною діяльністю суб'єктів публічної адміністрації з різною юридичною природою застосовуваних ними заходів впливу – зобов'язальних, рівноправних та імперативно-владних повноважень; 3) постійний динамізм і модернізацію адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрації, вчасно реагуючи на виклики сучасного розвитку державних та суспільних благ; 4) потребу запровадження дієвих механізмів, процедур та організаційних засад діяльності публічної адміністрації [9, с. 37].

Висновки. Отже, із розумінням зазначеного, можемо стверджувати, що адміністративно-правове забезпечення науково-технологічного розвитку в Україні – це проголошений державою вектор стратегічного розвитку наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності, трансферу технологій та інтелектуальної власності, що має об'єктивне вираження в актах законодавства України як сукупність адміністративних норм стимулювання якісних перетворень теоретичних та практичних знань, розвитку державно-приватного партнерства та міжнародного співробітництва, а також збереження та захисту науково-технологічного потенціалу країни через гарантований механізм належного виконання публічною адміністрацією обов'язків

та невідворотного настання відповідальності за свідоме нехтування ними.

Із даного визначення бачимо, можна зробити висновок, що ознаками адміністративно-правового забезпечення науково-технологічного розвитку в Україні є:

1) визначення вектору розвитку суспільства та держави, вказуючи на необхідність концентрації зусиль на найважливіших напрямках реформування щодо забезпечення сталого розвитку України, приєднавшись до глобального процесу його становлення у світі;

2) визнання безперервності процесу науково-технологічного розвитку як способу досягнення цілей сталого розвитку;

3) стимулювання якісних перетворень теоретичних та практичних знань необхідною передумовою для належного функціонування фінансових, організаційних, кредитних, пільгових, митних та інших механізмів, існування яких забезпечує можливість розвитку науки, технологій та інновацій як інструментів пошуку оптимізаційних змін у економічному та соціальному середовищі;

4) встановлення необхідності розвитку державно-приватного партнерства як ефективного інструменту реалізації державної науково-технологічної політики та підтримки міжнародного співробітництва як чинника розвитку науки, технологій, інновацій та трансферу технологій;

5) проголошення збереження та захисту науково-технологічного потенціалу країни як основи конкурентоспроможності й інвестиційної привабливості;

6) гарантування належної діяльності публічної адміністрації, яка має діяти в рамках служіння народу України шляхом забезпечення та захисту прав людини під час прийняття суспільно-важливих рішень.

Зміст адміністративно-правового забезпечення науково-технологічного розвитку в Україні розкривається через правильне формулювання таких його складових як мета та завдання, тобто є сукупним уявленням, що дає змогу зрозуміти основні напрямки діяльності

держави щодо створення належних умов розвитку аналізованого процесу.

Отже, метою адміністративно-правового забезпечення науково-технологічного розвитку в Україні є створення в країні сприятливого інвестиційного, соціального-економічного клімату, здатного репрезентувати світовій арені науково-технологічний потенціал, реалізація якого слугуватиме базисом для сталого збалансованого розвитку України, входження її до глобального наукового цивілізаційного простоту як належного учасника комунікативної взаємодії та світового гравця, що має повноважне право голосу.

Відносно завдань адміністративно-правового забезпечення науково-технологічного розвитку в Україні є сенс стверджувати, що ними є, перш за все, збереження, функціонування та розвиток науково-технологічної сфери як складної багатофункціональної системи, яка за умов ефективного її розвитку

та використання здатна вирішувати складні соціально-економічні проблеми; по-друге, створення сприятливих умов для забезпечення прав та свобод громадян, національних інтересів держави та сталого розвитку суспільства в цілому.

Діяльність публічної адміністрації в цьому напрямку має бути обов'язково стратегічною та плановою із деталізацією конкретних заходів до виконання, об'єктивованих у вигляді конкретних цілей щодо забезпечення науково-технологічного розвитку в Україні. Адже, незважаючи на певну самоорганізацію, що характерна для науково-технологічної сфери, її ефективне функціонування залежить саме від належного адміністративно-правового забезпечення, створення та реалізації належних умов науково-технологічного розвитку і, відповідно, від належного виконання своїх обов'язків представників держави у цій сфері.

Анотація

У статті визначено поняття та ознаки адміністративно-правового забезпечення науково-технологічного розвитку в Україні, а також розкрито зміст даної категорії через визначення мети та завдань. Під адміністративно-правовим забезпеченням науково-технологічного розвитку в Україні пропонується розуміти проголошений державою вектор стратегічного розвитку наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності, трансферу технологій та інтелектуальної власності, що має об'єктивне вираження в актах законодавства України як сукупність адміністративних норм стимулювання якісних перетворень теоретичних та практичних знань, розвитку державно-приватного партнерства та міжнародного співробітництва, а також збереження та захисту науково-технологічного потенціалу країни через гарантований механізм належного виконання публічною адміністрацією обов'язків та невідворотного настання відповідальності за свідоме нехтування ними. Зміст адміністративно-правового забезпечення науково-технологічного розвитку розкривається через правильне формулювання таких його складових як мета та завдання, тобто є сукупним уявленням, що дає змогу зрозуміти основні напрямки діяльності держави щодо створення належних умов розвитку аналізованого процесу.

Метою адміністративно-правового забезпечення науково-технологічного розвитку в Україні визначено створення в країні сприятливого інвестиційного, соціального-економічного клімату, здатного репрезентувати світовій арені науково-технологічний потенціал, реалізація якого слугуватиме базисом для сталого збалансованого розвитку України, входження її до глобального наукового цивілізаційного простоту як належного учасника комунікативної взаємодії та світового гравця, що має повноважне право голосу. Завданнями адміністративно-правового забезпечення науково-технологічного розвитку є: збереження, функціонування та розвиток науково-технологічної сфери як складної багатофункціональної системи, яка за умов ефективного її розвитку та використання здатна вирішувати складні соціально-економічні проблеми; ство-

рення сприятливих умов для забезпечення прав та свобод громадян, національних інтересів держави та сталого розвитку суспільства в цілому.

Ключові слова: науково-технологічний розвиток, науково-технологічний потенціал, науково-технологічна діяльність, адміністративно-правове регулювання, адміністративно-правове забезпечення.

Kurkova K.M. Concept and content administrative and legal support of scientific and technological development

Summary

The article defines the concepts and features of administrative and legal support of scientific and technological development in Ukraine, as well as reveals the content of this category through the definition of goals and objectives. Under the administrative and legal support of scientific and technological development in Ukraine it is proposed to understand the declared by the state vector of strategic development of scientific, scientific and technical, innovation, technology transfer and intellectual property, which has an objective expression in the legislation of Ukraine as a set of administrative norms theoretical and practical knowledge, development of public-private partnership and international cooperation, as well as preservation and protection of scientific and technological potential of the country through a guaranteed mechanism of proper performance of public administration duties and inevitable liability for deliberate neglect. The content of administrative and legal support of scientific and technological development is revealed through the correct formulation of its components such as goals and objectives, ie is a collective idea that allows to understand the main activities of the state to create appropriate conditions for the analyzed process.

The purpose of administrative and legal support of scientific and technological development in Ukraine is to create a favorable investment, socio-economic climate in the country, capable of representing the world arena scientific and technological potential, the implementation of which will serve as a basis for sustainable development of Ukraine, its entry into global scientific simplicity a proper participant in communicative interaction and a global player with the right to vote. The tasks of administrative and legal support of scientific and technological development are: preservation, functioning and development of scientific and technological sphere as a complex multifunctional system, which under the conditions of its effective development and use is able to solve complex socio-economic problems; creating favorable conditions for ensuring the rights and freedoms of citizens, the national interests of the state and the sustainable development of society as a whole.

Key words: scientific and technological development, scientific and technological potential, scientific and technological activity, administrative and legal regulation, administrative and legal support.

Список використаних джерел:

1. Приходько А. *Адміністративно-правове забезпечення запобігання та протидія корупції в Україні за умов євроінтеграції* : дис. ... д-ра юрид. наук. Дніпро, 2020. 485 с.
2. Гумін О., Пряхін Є. Адміністративно-правове забезпечення: поняття та структура. *Наше право*. 2014. № 4. С. 46–50.
3. Грабар Н. *Адміністративно-правове забезпечення статусу біженців в Україні*: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2007. 13 с.
4. Корж-Ікаєва Т. *Адміністративно-правове забезпечення прав і свобод неповнолітніх*: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. К, 2008. 17 с.

5. Степаненко К. *Адміністративно-правове забезпечення прав і свобод громадян України за кордоном*: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Дніпропетровськ, 2009. 20 с.
6. Ольхон Э. *Правовые средства обеспечения качества продукции*: учеб. пособие. Иркутск, 1981. 52 с.
7. Прошутя І. Адміністративно-правове забезпечення діяльності місцевих загальних судів України. *Право і безпека*. 2014. № 4(55). С. 64–70.
8. Сидоренко О. Правове забезпечення: до питання інтерпретації поняття. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. № 1. С. 39–46.
9. Замрига А. *Адміністративно-правове забезпечення господарської діяльності в Україні*. Теорія і практика: монографія. НДПП. 2020. 450 с.
10. Личенко І. Поняття та ознаки адміністративно-правового забезпечення екологічної безпеки в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки*. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. № 876. С. 163–169.